

ĐẠI HỌC HUẾ
TRƯỜNG ĐẠI HỌC LUẬT

NGUYỄN THỊ MING GIANG

**PHÁP LUẬT VỀ GIẢI QUYẾT TRANH CHẤP
HỢP ĐỒNG BẢO HIỂM NHÂN THỌ, QUA THỰC TIỄN
TẠI TỈNH HÀ TĨNH**

Ngành: Luật Kinh tế

Mã số: 8380107

TÓM TẮT LUẬN VĂN THẠC SĨ LUẬT KINH TẾ

THỪA THIÊN HUẾ, năm 2023

Công trình được hoàn thành tại:

Trường Đại học Luật, Đại học Huế

Người hướng dẫn khoa học: **PGS.TS. Hà Thị Mai Hiền**

Phản biện 1:

Phản biện 2:

Luận văn sẽ được bảo vệ trước Hội đồng chấm luận văn
thạc sĩ họp tại: Trường Đại học Luật

Vào lúc.....giờ.....ngày.....tháng năm.....

Trường Đại học Luật, Đại học Huế

MỤC LỤC

LỜI NÓI ĐẦU	1
1. Tính cấp thiết của việc nghiên cứu đề tài	1
2. Tình hình nghiên cứu liên quan đến đề tài	2
3. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu.....	3
4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	4
5. Phương pháp luận và phương pháp nghiên cứu	4
6. Ý nghĩa lý luận và thực tiễn của Luận văn.....	5
7. Kết cấu của đề tài.....	5
CHƯƠNG 1. MỘT SỐ VẤN ĐỀ LÝ LUẬN PHÁP LUẬT VỀ GIẢI QUYẾT TRANH CHẤP HỢP ĐỒNG BẢO HIỂM NHÂN THỌ	6
1.1. Khái quát về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ	6
1.1.1. Khái niệm và đặc điểm của hợp đồng bảo hiểm nhân thọ và tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ	6
1.1.2. Khái niệm, đặc điểm giải quyết tranh chấp về hợp đồng bảo hiểm nhân thọ ...	6
1.1.3. Ý nghĩa của giải quyết tranh chấp về hợp đồng bảo hiểm nhân thọ	6
1.2. Khái quát pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ	7
1.2.1. Khái niệm, đặc điểm pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ	7
1.2.2. Vai trò của pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ ...	8
1.2.3. Nội dung pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ	8
1.3. Yếu tố tác động đến pháp luật và thực thi pháp luật về giải quyết tranh chấp về hợp đồng bảo hiểm nhân thọ	9
Tiểu kết Chương 1	10
CHƯƠNG 2. THỰC TRẠNG PHÁP LUẬT PHÁP LUẬT VỀ GIẢI QUYẾT TRANH CHẤP HỢP ĐỒNG BẢO HIỂM NHÂN THỌ VÀ THỰC TIỄN THỰC HIỆN TẠI TỈNH HÀ TĨNH	11
2.1. Thực trạng pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ	11
2.1.1. Quy định về tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ	11
2.1.2. Quy định về thẩm quyền giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ bằng tòa án.....	12
2.1.3. Quy định về trình tự, thủ tục giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ bằng tòa án	13
2.1.4. Đánh giá quy định pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ	15
2.2. Thực tiễn thực hiện pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ tại tỉnh Hà Tĩnh	16
2.2.1. Những kết quả đạt được trong thực tiễn thực hiện pháp luật về giải quyết tranh chấp về hợp đồng bảo hiểm nhân thọ tại tỉnh Hà Tĩnh	16
2.2.2. Những khó khăn trong thực tiễn thực hiện pháp luật về giải quyết tranh chấp về bảo hiểm nhân thọ tại tỉnh Hà Tĩnh.....	17
Tiểu kết Chương 2	19

CHƯƠNG 3. ĐỊNH HƯỚNG, GIẢI PHÁP HOÀN THIỆN PHÁP LUẬT VÀ NÂNG CAO HIỆU QUẢ THỰC HIỆN PHÁP LUẬT VỀ GIẢI QUYẾT TRANH CHẤP HỢP ĐỒNG BẢO HIỂM NHÂN THỌ.....	20
3.1. Định hướng hoàn thiện pháp luật về quyết tranh chấp về hợp đồng bảo hiểm nhân thọ.....	20
3.1.1. Hiện thực hóa Chủ trương, đường lối của Đảng Cộng sản Việt Nam về phát triển thị trường bảo hiểm.....	20
3.1.2. Đảm bảo cho việc tái cấu trúc thị trường bảo hiểm, đáp ứng những đòi hỏi của nền kinh tế giai đoạn hiện nay và yêu cầu hội nhập quốc tế.....	20
3.2. Giải pháp hoàn thiện pháp luật về quyết tranh chấp về hợp đồng bảo hiểm nhân thọ và nâng cao hiệu quả thực hiện pháp luật về quyết tranh chấp về hợp đồng bảo hiểm nhân thọ tại tỉnh Hà Tĩnh.....	20
3.2.1. Giải pháp hoàn thiện pháp luật về quyết tranh chấp về hợp đồng bảo hiểm nhân thọ.....	20
3.2.2. Giải pháp nâng cao hiệu quả thực hiện pháp luật về quyết tranh chấp về hợp đồng bảo hiểm nhân thọ tại tỉnh Hà Tĩnh.....	21
Tiêu kết Chương 3	22
KẾT LUẬN.....	23
TÀI LIỆU THAM KHẢO	

LỜI NÓI ĐẦU

1. Tính cấp thiết của việc nghiên cứu đề tài

Trong những năm gần đây, với sự phát triển không ngừng của lĩnh vực bảo hiểm, người dân, hơn bao giờ hết, được bảo vệ và hưởng nhiều quyền lợi về sức khỏe, tinh thần và vật chất thông qua việc mua bảo hiểm nhân thọ từ các công ty bảo hiểm. Tham gia bảo hiểm nhân thọ được xem là giải pháp tốt nhất để duy trì nguồn tài chính trước rủi ro tai nạn, bệnh hiểm nghèo, ung thư, tử vong hoặc thương tật toàn bộ vĩnh viễn. Không chỉ vậy, bảo hiểm nhân thọ còn hỗ trợ chi trả phí bảo hiểm kịp thời trong trường hợp người tham gia gặp phải biến cố, qua đó thay thế nguồn thu nhập bị tổn thất, giúp những người ở lại nhanh chóng vượt qua mất mát và tiếp tục cuộc sống tốt hơn. Nhìn chung, bảo hiểm nhân thọ đã khẳng định được tầm quan trọng của mình, bằng chứng là ngày càng nhiều người dân ký vào bản hợp đồng mua bảo hiểm nhân thọ để sở hữu cho mình những quyền lợi tối ưu bảo đảm đời sống sức khỏe và vật chất của mình. Và để hoạt động bảo hiểm nhân thọ có hiệu quả đòi hỏi nhà nước phải vận dụng đồng bộ các công cụ quản lý, trong đó pháp luật được biết đến như là một phương tiện quản lý cơ bản được nhà nước sử dụng thường xuyên nhằm kiểm soát, điều chỉnh tối đa các mối quan hệ phát sinh từ hoạt động này. Năm 2000, Luật Kinh doanh bảo hiểm được Quốc hội ban hành, thay thế cho Nghị định số 100/CP ngày 18/12/1993 của Chính phủ về Kinh doanh bảo hiểm, và tiếp tục được sửa đổi vào năm 2010. Sau 12 năm, Luật kinh doanh Bảo hiểm 2022 và các văn bản liên quan ra đời, đánh dấu bước tiến lớn trong nỗ lực cải thiện, phát triển ngành bảo hiểm, quy định bảo vệ tốt hơn quyền lợi của khách hàng tham gia mua bảo hiểm nhân thọ, củng cố hành lang pháp lý cho hoạt động kinh doanh bảo hiểm, trong đó, đưa ra những quy định thiết yếu liên quan đến hợp đồng bảo hiểm – trung tâm của quan hệ bảo hiểm.

Và cũng từ khi Luật kinh doanh Bảo hiểm 2022 có hiệu lực vào ngày 01/01/2023 cho đến nay, các quy định tại Luật kinh doanh Bảo hiểm đã góp phần thay đổi mạnh mẽ hoạt động bảo hiểm nhân thọ, đồng thời kiến tạo các khuôn khổ, nền tảng cơ bản vững chắc để tiếp tục tạo dựng sự phát triển của hoạt động bảo hiểm nhân thọ tại Việt Nam trong thời gian tới. Tuy nhiên, trước sự phát triển của xã hội và các lý do khách quan, chủ quan, các tranh chấp phát sinh từ hợp đồng bảo hiểm nhân thọ đã và đang trở thành vấn đề phức tạp hiện nay. Luật Kinh doanh bảo hiểm đang bộc lộ những bất cập trong quy định và thực thi. Trong bối cảnh Đảng và Nhà nước hướng tới hoàn thiện thể chế kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, thì việc nghiên cứu sửa đổi, bổ sung các quy định pháp luật không còn phù hợp, gây vướng mắc trên thực tiễn của đạo luật trên và pháp luật có liên quan, đặc biệt trên khía cạnh hợp đồng kinh doanh bảo hiểm, là hết sức cần thiết. Cần nhìn nhận rằng, lấy việc vận hành quan hệ bảo hiểm trên thực tiễn là cơ sở quan trọng để đưa ra những đề xuất góp phần hoàn thiện pháp luật về hợp đồng trong lĩnh vực kinh doanh bảo hiểm nhân thọ nói riêng và pháp luật về hợp đồng nói chung.

Chính vì vậy, việc nghiên cứu làm sáng tỏ nội dung và hoàn thiện pháp luật giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ là nhiệm vụ quan trọng cần thiết hiện nay. Do đó, tác giả đã chọn đề tài "**Pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ, qua thực tiễn tại tỉnh Hà Tĩnh**" làm luận văn thạc sỹ Luật Kinh tế của mình.

2. Tình hình nghiên cứu liên quan đến đề tài

Tranh chấp về bảo hiểm nhân thọ luôn là vấn đề nhận được nhiều sự quan tâm nghiên cứu của các chuyên gia, học giả dưới góc độ luật học tại Việt Nam; bởi vậy trong thời gian qua đã có nhiều công trình nghiên cứu ở những cấp độ khác nhau được công bố liên quan đến vấn đề pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ, chẳng hạn như:

Luận án Tiến sỹ luật học "*Pháp luật về kinh doanh bảo hiểm nhân thọ ở Việt Nam - Những vấn đề lý luận và thực tiễn*" của Trần Vũ Hải (2014), Trường Đại học Luật Hà Nội. luận án xây dựng cơ sở lý luận về pháp luật kinh doanh BHNT, dựa trên cơ sở lý luận đó để đánh giá về thực trạng các quy định pháp luật hiện hành và đưa ra được những giải pháp hoàn thiện pháp luật về kinh doanh BHNT nhằm đáp ứng yêu cầu của nền kinh tế và hội nhập quốc tế.

Luận văn Thạc sỹ luật học "*Pháp luật giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ tại Việt Nam*" của Nguyễn Thị Thập (2019), Khoa Luật, Đại học Quốc gia Hà Nội. Luận văn đi sâu phân tích, nghiên cứu cơ sở lý luận về pháp luật giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ và phân tích cụ thể thực trạng pháp luật giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ tại Việt Nam. Đồng thời, luận văn đưa ra các giải pháp hoàn thiện pháp luật và nâng hiệu quả thực hiện pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ tại Việt Nam.

Luận văn Thạc sỹ luật học "*Các vấn đề pháp lý về pháp luật giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ tỉnh Thanh Hóa*" của Nguyễn Quang Học (2020), Trường Đại học Luật Hà Nội. Luận văn nghiên cứu cơ sở lý luận pháp lý về pháp luật giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ. Từ đó nghiên cứu thực trạng pháp lý về pháp luật giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ tỉnh Thanh Hóa. Qua đó đưa ra giải pháp pháp lý về pháp luật giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ tỉnh Thanh Hóa.

Luận văn Thạc sỹ Luật học "*Xét xử các tranh chấp hợp đồng bảo hiểm qua thực tiễn tại tỉnh Quảng Trị*" của tác giả Nguyễn Xuân Huyền tại Đại học Luật - Đại học Huế. Luận văn nghiên cứu lý luận và thực tiễn áp dụng pháp luật về hợp đồng bảo hiểm và giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm, đánh giá việc xét xử các tranh chấp hợp đồng bảo hiểm trong 5 năm (2012-2017) tại Tòa án nhân dân hai cấp tỉnh Quảng Trị. Qua đó, luận văn đề xuất phương hướng, giải pháp hoàn thiện pháp luật về kinh doanh bảo hiểm cũng như cơ chế giải quyết tranh chấp các hợp đồng bảo hiểm ở địa bàn tỉnh Quảng Trị nói riêng và phát triển môi trường kinh doanh bảo hiểm trên địa bàn toàn quốc nói chung.

Luận văn Thạc sỹ Luật học "*Giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm con người tại Tòa án*" của tác giả Hoàng Tiến Lực tại Đại học Luật - Đại học Huế.

Luận văn nghiên cứu thực trạng áp dụng các quy định của pháp luật về giải quyết tranh chấp phát sinh từ hợp đồng bảo hiểm CN tại Tòa án, chỉ ra những vấn đề phát sinh, bắt cập từ đó đề xuất các giải pháp nhằm hoàn thiện pháp luật về giải quyết tranh chấp phát sinh từ Hợp đồng bảo hiểm con người.

Tài liệu *"Một số tranh chấp giữa doanh nghiệp bảo hiểm và người được bảo hiểm - Tình huống thực tiễn và hướng giải quyết"* của Trung tâm thông tin, hỗ trợ pháp luật - Cục công tác phía Nam. Trên cơ sở tổng kết các bản án và từ kinh nghiệm thực tiễn giải quyết tranh chấp tại Tòa, tài liệu trình bày những vướng mắc và đưa ra một số kiến nghị trong việc giải quyết các tranh chấp về bảo hiểm nhân thọ.

Bài viết *"Những vướng mắc trong quá trình giải quyết tranh chấp bảo hiểm nhân thọ tại Tòa án dưới góc nhìn của doanh nghiệp bảo hiểm"* của Th.S. LS. Phí Thị Quỳnh Nga tại Hội thảo "Pháp luật về kinh doanh bảo hiểm và giải quyết tranh chấp trong lĩnh vực bảo hiểm nhân thọ", Tòa án nhân dân tối cao, ngày 25/5/2018, Phú Quốc, Kiên Giang. Bài viết dựa trên cơ sở tổng kết các bản án và đúc rút kinh nghiệm thực tiễn giải quyết tranh chấp tại Tòa, trình bày những vướng mắc và đưa ra một số kiến nghị trong việc giải quyết các tranh chấp về bảo hiểm nhân thọ.

Bài viết *"Bảo hiểm nhân thọ: Cần giải quyết những vấn đề nổi cộm"* do Hoàng Lan - Ánh Tuyết - Hải Vân thực hiện được đăng tải trên Tạp chí Kinh tế Việt Nam số 19-2023 phát hành ngày 08-05-2023. Bài viết phân tích nguyên nhân sự sụt giảm doanh thu phí bảo hiểm nhân thọ, lược ghi ý kiến của các chuyên gia tài chính, pháp lý và góc nhìn của những người trong cuộc về các vấn đề bảo hiểm nhân thọ đang gặp phải, đồng thời đưa ra một số giải pháp khắc phục các vấn đề pháp lý cũng như thực tiễn để cải thiện những vướng mắc trong lĩnh vực này.

Tuy nhiên, cho đến nay vẫn chưa có một công trình, bài viết nghiên cứu nào mang tính tổng thể và đề cập trực tiếp đến vấn đề giải quyết tranh chấp về hợp đồng bảo hiểm nhân thọ tại Hà Tĩnh. Do vậy, đề tài nghiên cứu này về cơ bản là mới, chưa được nghiên cứu một cách tổng thể, toàn diện. Đề tài này được thực hiện dựa trên cơ sở tiếp thu có chọn lọc và kế thừa các kết quả nghiên cứu của các công trình đã được đưa ra nhằm nghiên cứu một cách tổng thể, toàn diện vấn đề này trong lý luận và thực tiễn.

3. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu

3.1. Mục đích nghiên cứu

Luận văn có mục đích là làm rõ một số vấn đề về bản chất pháp luật, phân tích thực trạng pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ tại tỉnh Hà Tĩnh. Từ đó đưa ra giải pháp đóng góp một phần trong quá trình hoàn thiện pháp luật và nâng cao hiệu quả thực hiện pháp luật về quyết tranh chấp về hợp đồng bảo hiểm nhân thọ tại tỉnh Hà Tĩnh.

3.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

Để đạt được các mục đích nghiên cứu trên, luận văn có nhiệm vụ:

Một là, tiếp cận cơ sở lý luận pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ;

Hai là, làm rõ những ưu điểm, khuyết điểm, những điều bất hợp lý, bất cập trong quy định của pháp luật cũng như thực tiễn hoạt động để giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ tại tỉnh Hà Tĩnh;

Ba là, đưa ra một số kiến nghị đề hoàn thiện pháp luật và nâng cao hiệu quả thực hiện pháp luật về quyết tranh chấp về hợp đồng bảo hiểm nhân thọ tại tỉnh Hà Tĩnh.

4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

4.1. Đối tượng nghiên cứu

Luận văn đi sâu nghiên cứu các đối tượng sau đây:

Một là, những vấn đề lý luận liên quan đến pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ đã được công bố.

Hai là, pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ thông qua Luật Kinh doanh bảo hiểm và các văn bản pháp luật khác có liên quan.

Ba là, thực tiễn thực hiện pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ tại Hà Tĩnh thời gian qua.

4.2 Phạm vi nghiên cứu

Luận văn có phạm vi nghiên cứu như sau:

Một là, về nội dung nghiên cứu: Luận văn tập trung nghiên cứu các vấn đề lý luận và thực trạng pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ thực tiễn theo quy định của pháp luật hiện hành.

Tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ có thể được giải quyết bằng nhiều phương thức khác nhau như thương lượng, hòa giải, tòa án hoặc trọng tài thương mại. Tuy nhiên, với phạm vi nghiên cứu ở tỉnh Hà Tĩnh, luận văn tập trung nghiên cứu lý luận pháp luật và thực tiễn giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ bằng tòa án.

Hai là, về không gian nghiên cứu: thực tiễn tại tỉnh Hà Tĩnh.

Ba là, về thời gian nghiên cứu: từ năm 2020- 2022.

5. Phương pháp luận và phương pháp nghiên cứu

5.1. Phương pháp luận

Luận văn vận dụng phương pháp luận duy vật biện chứng của chủ nghĩa Mác - Lênin dựa trên các quan điểm, đường lối lãnh đạo của Đảng và chính sách pháp luật của Nhà nước trong lĩnh vực giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ.

5.2. Phương pháp nghiên cứu

Để triển khai các nội dung nghiên cứu, Luận văn đã vận dụng nhiều phương pháp nghiên cứu như sau:

Một là, phương pháp phân tích, phương pháp tổng hợp, phương pháp lịch sử để làm rõ những vấn đề lý luận pháp luật về tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ tại Chương 1.

Hai là, phương pháp phân tích quy phạm pháp luật và văn bản quy phạm pháp luật, phương pháp so sánh, phương pháp thống kê số liệu, phương pháp bình luận nhằm làm rõ thực trạng pháp luật và thực tiễn thực hiện pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ tại tỉnh Hà Tĩnh tại Chương 2.

Ba là, phương pháp diễn dịch, phương pháp quy nạp, phương pháp dự đoán, phương pháp chứng minh nhằm xây dựng định hướng hoàn thiện pháp luật và giải pháp hoàn thiện pháp luật cũng như nâng cao hiệu quả thực hiện pháp luật về quyết tranh chấp về hợp đồng bảo hiểm nhân thọ ở tỉnh Hà Tĩnh tại Chương 3.

Ngoài ra, khi thực hiện đề tài nghiên cứu Luận văn còn vận dụng thêm các phương pháp khác như: phương pháp logic, phương pháp giả thuyết.

6. Ý nghĩa lý luận và thực tiễn của Luận văn

6.1. Ý nghĩa lý luận

Luận văn đã khái quát và góp phần làm phong phú thêm các cơ sở khoa học, làm sáng tỏ những hạn chế, bất cập khi đi sâu phân tích, đánh giá thực trạng pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ, từ đó, Luận văn có các giải pháp hoàn thiện pháp luật và nâng cao hiệu quả thực hiện pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ.

6.2. Ý nghĩa thực tiễn

Luận văn không chỉ có ý nghĩa sâu sắc về mặt khoa học mà các kết quả nghiên cứu của Luận văn còn có giá trị tham khảo trong công tác hoàn thiện và thực thi pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ tại tỉnh Hà Tĩnh, ngoài ra Luận văn có thể là tài liệu tham khảo trong quá trình nghiên cứu, học tập, giảng dạy pháp luật liên quan đến vấn đề này.

7. Kết cấu của đề tài

Luận văn gồm có phần Mở đầu, Nội dung và Danh mục tài liệu tham khảo; trong đó nội dung của Luận văn được bố cục thành ba chương như sau:

Chương 1: Một số vấn đề lý luận pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ.

Chương 2: Thực trạng pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ tại tỉnh Hà Tĩnh.

Chương 3: Giải pháp hoàn thiện pháp luật và nâng cao hiệu quả thực hiện pháp luật về quyết tranh chấp về hợp đồng bảo hiểm nhân thọ tại tỉnh Hà Tĩnh.

CHƯƠNG 1.

MỘT SỐ VẤN ĐỀ LÝ LUẬN PHÁP LUẬT VỀ GIẢI QUYẾT TRANH CHẤP HỢP ĐỒNG BẢO HIỂM NHÂN THỌ

1.1. Khái quát về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ

1.1.1. Khái niệm và đặc điểm của hợp đồng bảo hiểm nhân thọ và tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ

1.1.1.1. Khái niệm và đặc điểm của hợp đồng bảo hiểm nhân thọ

"Hợp đồng bảo hiểm là sự thoả thuận giữa bên mua bảo hiểm và doanh nghiệp bảo hiểm, chi nhánh doanh nghiệp bảo hiểm phi nhân thọ nước ngoài, tổ chức tương hỗ cung cấp bảo hiểm vi mô, theo đó bên mua bảo hiểm phải đóng phí bảo hiểm, doanh nghiệp bảo hiểm, chi nhánh doanh nghiệp bảo hiểm phi nhân thọ nước ngoài, tổ chức tương hỗ cung cấp bảo hiểm vi mô phải bồi thường, trả tiền bảo hiểm theo thỏa thuận trong hợp đồng."

Như vậy, hợp đồng bảo hiểm nhân thọ có thể được hiểu là sự thoả thuận giữa bên mua bảo hiểm và doanh nghiệp bảo hiểm, tổ chức tương hỗ cung cấp bảo hiểm vi mô, đại lý bảo hiểm, cá nhân môi giới, tư vấn bán bảo hiểm (sau đây gọi chung là doanh nghiệp bảo hiểm) theo đó bên mua bảo hiểm phải đóng phí bảo hiểm, doanh nghiệp bảo hiểm phải bồi thường, trả tiền bảo hiểm theo thỏa thuận trong hợp đồng.

1.1.1.2. Khái niệm tranh chấp về hợp đồng bảo hiểm nhân thọ

Với sự phát triển liên tục, mạnh mẽ của nền kinh tế Việt Nam trong nhiều năm qua, nhu cầu và nhận thức của người dân về bảo hiểm nhân thọ ngày một tăng lên. Người tham gia bảo hiểm nhân thọ không chỉ mong muốn được đáp ứng nhu cầu tài chính, mà còn mong muốn được trải nghiệm những sản phẩm, dịch vụ mới với ứng dụng công nghệ thông tin, đồng thời thụ hưởng chất lượng dịch vụ khách hàng ngày càng cao, nhanh chóng và thuận tiện.

1.1.2. Khái niệm, đặc điểm giải quyết tranh chấp về hợp đồng bảo hiểm nhân thọ

Thứ nhất, căn cứ theo quyền tự định đoạt của các bên khi thỏa thuận hợp đồng bảo hiểm nhân thọ nên tranh chấp hợp đồng chỉ được giải quyết khi tôn trọng ý chí của các bên.

Thứ hai, tranh chấp hợp đồng đôi khi chỉ đến từ việc yêu cầu không thực hiện một công việc nhất định nên bản chất của việc giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ không đơn thuần là việc phân định quyền lợi về mặt tài sản.

Thứ ba, ngoại trừ có thỏa thuận khác thì các bên bình đẳng trước cơ quan tài phán trong việc khởi kiện tranh chấp hợp đồng. Do đó tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ phải được xem xét dựa trên tiêu chí bình đẳng, tôn trọng quyền lợi ích hợp pháp của các bên tranh chấp.

1.1.3. Ý nghĩa của giải quyết tranh chấp về hợp đồng bảo hiểm nhân thọ

Việc giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ là việc, qua các cơ quan có thẩm quyền và pháp luật, giúp bảo vệ cho bên bị xâm phạm về các

quyền lợi, buộc bên xâm phạm quyền lợi phải thực hiện các nghĩa vụ đã giao kết trong hợp đồng bảo hiểm. Điều này khẳng định mối quan hệ giữa bên mua - bên bán hợp đồng bảo hiểm nhân thọ luôn được đặt dưới pháp luật, nâng cao tính trách nhiệm của các cá nhân mua bảo hiểm cũng như của doanh nghiệp kinh doanh bảo hiểm.

Mặt khác, việc giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ cũng góp phần đưa môi trường kinh doanh bảo hiểm đi vào nề nếp, giảm thiểu tối đa các hành vi biến tướng, vi phạm đạo đức và nguyên tắc nghề nghiệp của các nhân viên đại lý bán bảo hiểm cũng như các biểu hiện trục lợi của người dân khi tham gia mua bảo hiểm.

1.2. Khái quát pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ

1.2.1. Khái niệm, đặc điểm pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ

1.2.1.1. Khái niệm pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ

Theo cách hiểu chung nhất, pháp luật là hệ thống các quy tắc xử sự do Nhà nước ban hành hoặc thừa nhận và bảo đảm thực hiện, thể hiện ý chí của giai cấp thống trị trong xã hội, là nhân tố điều chỉnh các quan hệ xã hội. *Pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ bao gồm hệ thống các nguyên tắc và quy phạm pháp luật do nhà nước ban hành, là lĩnh vực pháp luật điều chỉnh các quan hệ giữa doanh nghiệp kinh doanh bảo hiểm nhân thọ với các cá nhân mua hợp đồng bảo hiểm; quy định những quyền và trách nhiệm của cả hai trước, trong và sau khi giao kết hợp đồng bảo hiểm. Pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ được quy định trong Bộ luật Dân sự, Luật kinh doanh bảo hiểm và các văn bản pháp luật liên quan khác.*

1.2.1.2. Đặc điểm pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ

Pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ có một số đặc điểm riêng biệt, cụ thể như sau:

Thứ nhất, chủ thể của pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ bao gồm các cơ quan quản lý Nhà nước, các doanh nghiệp bảo hiểm và cá nhân mua bảo hiểm. Những chủ thể trên vừa tham gia vào quá trình xây dựng nên các nguyên tắc, quy phạm pháp luật, đồng thời cũng chính là những chủ thể chịu sự tác động và thực thi các nguyên tắc và quy phạm này.

Thứ hai, nguồn của pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ là Bộ luật Dân sự, Luật Kinh doanh bảo hiểm 2022, các văn bản pháp luật chuyên ngành và các văn bản pháp luật liên quan.

Thứ ba, nội dung của pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ: Pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ là tổng hợp các biện pháp mà Nhà nước quy định và bảo đảm thực hiện để giải quyết triệt để những xung đột phát sinh trong quá trình thực hiện hoặc kết thúc thực hiện hợp đồng bảo hiểm nhân thọ.

1.2.2. Vai trò của pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ

Thứ nhất, pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ là cơ sở pháp lý để thực hiện quyền và nghĩa vụ của các chủ thể tham gia trong quan hệ hợp đồng có tranh chấp.

Thứ hai, pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ bảo vệ trực tiếp người bị xâm phạm quyền lợi, áp dụng các biện pháp xử phạt vi phạm đối với bên không thực hiện nghĩa vụ trong quá trình giao kết và thực hiện hợp đồng.

Thứ ba, pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ xây dựng một hành lang pháp lý đối với quan hệ hợp đồng bảo hiểm, ngăn chặn và giảm thiểu tối đa các tranh chấp xảy ra do vi phạm hợp đồng.

1.2.3. Nội dung pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ

1.2.3.1. Nhóm quy định về tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ

Thứ nhất, pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ quy định quyền của các bên khi tham gia quan hệ hợp đồng và khi giải quyết tranh chấp hợp đồng. Đây được coi là một trong những nội dung quan trọng nhất của pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ, là cơ sở để các bên cũng như cơ quan có thẩm quyền giải quyết tranh chấp căn cứ vào để tiến hành xác định các quyền lợi bị xâm phạm của chủ thể trong hợp đồng, nhằm đi đến kết luận và có các biện pháp bảo vệ quyền lợi phù hợp, đồng thời cung cấp cho các bên những quyền lợi cụ thể khi tham gia giải quyết tranh chấp.

Thứ hai, pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ quy định trách nhiệm của doanh nghiệp bảo hiểm và bên mua bảo hiểm trong quá trình giao kết hợp đồng và trong khi giải quyết tranh chấp phát sinh từ hợp đồng.

1.2.3.2. Nhóm quy định về thẩm quyền giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ

Quyền khởi kiện được đặt trong mối quan hệ giữa luật nội dung và luật hình thức hay nói cách khác chính là mối quan hệ giữa quyền, lợi ích hợp pháp với việc bảo đảm thực hiện quyền lợi đó. Các tổ tụng gia người Pháp cho rằng “Mối liên hệ giữa tố quyền và quyền lợi (quyền chủ quan) là không thể phủ nhận: Quyền lợi (quyền chủ quan) là đối tượng của tố quyền và học lý phân loại các tố quyền căn cứ vào đối tượng này: tố quyền động sản có đối tượng là một quyền lợi động sản, tố quyền bất động sản có đối tượng là một quyền lợi bất động sản; tố quyền đối nhân được sử dụng cho một quyền lợi đối nhân, tố quyền đối vật được sử dụng cho một quyền lợi đối vật, tố quyền hỗn hợp liên quan tới một quyền lợi đối nhân và một quyền lợi đối vật được sinh ra từ cùng một hành vi pháp lý”. Khi các chủ thể tham gia vào quan hệ dân sự nói chung và quan hệ hợp đồng bảo hiểm nhân thọ đều hướng đến mục đích đạt được những quyền và lợi ích theo thỏa thuận.

1.2.3.3. Nhóm quy định về trình tự, thủ tục giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ

Hợp đồng bảo hiểm nhân thọ là một dạng cụ thể của giao dịch dân sự. Chính bởi vậy, khi xảy ra tranh chấp mà chủ thể có quyền khởi kiện làm đơn khởi kiện yêu cầu Tòa án giải quyết tranh chấp để bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp của mình hoặc của người khác. Tòa án sẽ giải quyết vụ tranh chấp này theo trình tự, thủ tục tố tụng dân sự.

1.3. Yếu tố tác động đến pháp luật và thực thi pháp luật về giải quyết tranh chấp về hợp đồng bảo hiểm nhân thọ

Một là, yếu tố lợi nhuận của các doanh nghiệp bảo hiểm

Đây là một trong những nguyên nhân chính gây ra nhiều tranh chấp về hợp đồng bảo hiểm nhân thọ trong thời gian gần đây, và cũng là một khó khăn cơ bản trong quá trình giải quyết tranh chấp hợp đồng nói trên. Vì lợi nhuận, doanh nghiệp kinh doanh bảo hiểm sẵn sàng lừa dối, làm sai lệch ý nghĩa những thông tin trong hợp đồng để bên mua hợp đồng ký và bỏ một số tiền không hề nhỏ vào việc mua bảo hiểm.

Hai là, hệ thống pháp lý chưa đầy đủ và cơ chế quản lý thiếu chặt chẽ của cơ quan có thẩm quyền

Hoạt động áp dụng pháp luật có liên quan rất chặt chẽ với hoạt động xây dựng pháp luật. Để thực hiện và áp dụng pháp luật có hiệu quả trước hết phải có một hệ thống pháp luật liên quan đến lĩnh vực này tốt.

Ba là, sự hạn chế về kiến thức hoặc tư tưởng trục lợi của bên mua bảo hiểm

Bên mua bảo hiểm, trong nhiều trường hợp, không hiểu được hoàn toàn hợp đồng, dẫn đến việc ký hợp đồng sai với mong muốn của chủ thể. Từ đó, dẫn đến khi có rủi ro xảy ra và yêu cầu nghĩa vụ từ bên doanh nghiệp kinh doanh bảo hiểm, người mua bảo hiểm không được đáp ứng các quyền lợi mong muốn.

Tiểu kết Chương 1

Thực tiễn cho thấy hoạt động bảo hiểm phát triển dẫn đến nhiều vấn đề phức tạp phát sinh, điển hình là tranh chấp về hợp đồng bảo hiểm nhân thọ. Công tác giải quyết tranh chấp này hiện đang được chú trọng nhằm bảo đảm quyền lợi đối với bên bị xâm phạm, xác định và buộc thực hiện nghĩa vụ đối với bên vi phạm hợp đồng.

Pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ là một lĩnh vực pháp luật bao gồm hệ thống các nguyên tắc và quy phạm pháp luật do nhà nước ban hành, quy định các biện pháp nhằm đảm bảo quyền lợi của các bên trong quan hệ hợp đồng bảo hiểm. Pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ có vai trò rất lớn trong việc định hướng cách ứng xử cho các chủ thể khi tham gia vào quá trình giải quyết tranh chấp; là công cụ hữu ích để các cơ quan quản lý dựa vào đó để bảo vệ các bên khi quyền và lợi ích hợp pháp của họ bị xâm phạm. Chương 1 Luận văn đã phân tích khái quát tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ và giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ. Từ những vấn đề lý luận được phân tích tại chương 1, tác giả sẽ tiếp tục triển khai nội dung các quy định pháp luật và thực tiễn thực hiện pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ tại chương 2 của luận văn.

CHƯƠNG 2

THỰC TRẠNG PHÁP LUẬT PHÁP LUẬT VỀ GIẢI QUYẾT TRANH CHẤP HỢP ĐỒNG BẢO HIỂM NHÂN THỌ VÀ THỰC TIỄN THỰC HIỆN TẠI TỈNH HÀ TĨNH

2.1. Thực trạng pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ

2.1.1. Quy định về tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ

2.1.1.1. Tranh chấp về chủ thể hoặc quyền và nghĩa vụ phát sinh từ hợp đồng bảo hiểm nhân thọ

Hợp đồng bảo hiểm nhân thọ là loại hợp đồng có tính dân sự - thương mại hỗn hợp. Do đó, có hai Luật điều chỉnh quan hệ hợp đồng này là Bộ luật Dân sự và Luật thương mại. Điều 385 Bộ luật Dân sự 2015 quy định khái niệm hợp đồng như sau: *Hợp đồng là sự thỏa thuận giữa các bên về việc xác lập, thay đổi hoặc chấm dứt quyền, nghĩa vụ dân sự.* Hợp đồng bảo hiểm nhân thọ hoàn toàn có các đặc điểm của một hợp đồng dân sự như: là sự thỏa thuận để tạo ra sự ràng buộc pháp lý giữa các bên, nhưng là sự thỏa thuận thống nhất ý chí và ý chí đó phải phù hợp với ý chí của Nhà nước; thỏa thuận tạo lập hợp đồng chỉ có hiệu lực nếu tuân thủ các điều kiện luật định; hợp đồng là một sự kiện pháp lý làm phát sinh hậu quả pháp lý: Xác lập, thay đổi, chấm dứt quyền và nghĩa vụ của các bên chủ thể; nội dung của hợp đồng là quyền và nghĩa vụ mà các bên chủ thể quy định cho nhau; mục đích của hợp đồng là lợi ích hợp pháp, không trái đạo đức xã hội mà các bên cùng hướng tới.

2.1.1.2. *Tranh chấp phát sinh trên cơ sở phát sinh các bên có thỏa thuận phạt vi phạm hợp đồng và bồi thường thiệt hại trong hợp đồng.*

Về xác định lỗi, thiệt hại và trách nhiệm bồi thường thiệt hại: Tại Nghị quyết số 02/2004/NQ-HĐTP ngày 10/08/2004 của Hội đồng Thẩm phán Tòa án nhân dân tối cao “hướng dẫn áp dụng pháp luật trong việc giải quyết các vụ án dân sự, hôn nhân và gia đình” và Nghị quyết số 01/2003/NQ-HĐTP ngày 16/4/2003 của Hội đồng Thẩm phán Tòa án nhân dân tối cao "hướng dẫn áp dụng pháp luật trong việc giải quyết một số loại tranh chấp dân sự, hôn nhân và gia đình" quy định về xác định thiệt hại¹; về xác định lỗi của một hoặc các bên²; về trách nhiệm bồi thường thiệt hại³.

2.1.1.3. *Yêu cầu tuyên bố hợp đồng bảo hiểm nhân thọ vô hiệu do vi phạm các điều kiện có hiệu lực của hợp đồng.*

Trường hợp bên mua bảo hiểm cố ý cung cấp thông tin không trung thực để giao kết hợp đồng bảo hiểm và hưởng chế độ bảo hiểm

¹ Điểm c.2 và c.3 tiêu mục 2.3 mục 2 Phần II Nghị quyết số 02/2004/NQ-HĐTP ngày 10/08/2004 của Hội đồng Thẩm phán Tòa án nhân dân tối cao.

² Điểm a tiêu mục 2.4 mục 2 Phần I của Nghị quyết số 01/2003/NQ-HĐTP ngày 16/4/2003 của Hội đồng Thẩm phán Tòa án nhân dân tối cao.

³ Điểm b tiêu mục 2.4 mục 2 Phần I của Nghị quyết số 01/2003/NQ-HĐTP ngày 16/4/2003 của Hội đồng Thẩm phán Tòa án nhân dân tối cao.

Khoản 2 Điều 19 của Luật Kinh doanh bảo hiểm quy định “2. Doanh nghiệp bảo hiểm có quyền đơn phương đình chỉ thực hiện hợp đồng bảo hiểm và thu phí bảo hiểm đến thời điểm đình chỉ thực hiện hợp đồng bảo hiểm khi bên mua bảo hiểm có một trong những hành vi sau đây:

Cố ý cung cấp thông tin sai sự thật nhằm giao kết hợp đồng bảo hiểm để được trả tiền bảo hiểm hoặc được bồi thường”.

Như vậy, trường hợp bên mua bảo hiểm cố ý cung cấp thông tin không trung thực để giao kết hợp đồng bảo hiểm và hưởng chế độ bảo hiểm thì doanh nghiệp bảo hiểm có quyền đơn phương đình chỉ thực hiện hợp đồng bảo hiểm và thu phí bảo hiểm đến thời điểm đình chỉ thực hiện hợp đồng. Việc giải quyết hậu quả của việc đình chỉ thực hiện hợp đồng bảo hiểm được thực hiện theo các thỏa thuận của hợp đồng phù hợp với quy định của pháp luật.

Do đó, khi thụ lý, giải quyết vụ án tranh chấp kinh doanh bảo hiểm do có hành vi lừa dối Tòa án cần lưu ý: Trường hợp, doanh nghiệp bảo hiểm đơn phương chấm dứt hợp đồng bảo hiểm do bên mua bảo hiểm có hành vi cố ý cung cấp thông tin sai sự thật nhằm giao kết hợp đồng bảo hiểm để được trả tiền bảo hiểm hoặc được bồi thường thì Tòa án cần căn cứ tài liệu, chứng cứ, quá trình tranh tụng (trong đó chú ý thỏa thuận của các bên tại hợp đồng bảo hiểm) để xác định nếu doanh nghiệp bảo hiểm đơn phương đình chỉ thực hiện hợp đồng đúng pháp luật thì không tuyên hợp đồng bảo hiểm vô hiệu theo quy định tại điểm d khoản 1 Điều 22 của Luật Kinh doanh bảo hiểm mà tuyên đình chỉ thực hiện hợp đồng bảo hiểm theo quy định tại điểm a khoản 2 Điều 19 của Luật Kinh doanh bảo hiểm, Điều 422 (Chấm dứt hợp đồng) và Điều 428 của Bộ luật Dân sự (Đơn phương chấm dứt hợp đồng).

Trong trường hợp một bên ký Hợp đồng không phải là thương nhân, Hợp đồng này là Hợp đồng dân sự và nếu phát sinh tranh chấp thì đó là tranh chấp Hợp đồng dân sự thuộc thẩm quyền giải quyết của Tòa án theo quy định tại khoản 3 Điều 26 của Bộ luật Tố tụng dân sự năm 2015.

Điều 6 của Luật Thương mại năm 2005 quy định thương nhân như sau: “1. Thương nhân bao gồm tổ chức kinh tế được thành lập hợp pháp, cá nhân hoạt động thương mại một cách độc lập, thường xuyên và có đăng ký kinh doanh. 2. Thương nhân có quyền hoạt động thương mại trong các ngành nghề, tại các địa bàn, dưới các hình thức và theo các phương thức mà pháp luật không cấm.

2.1.2. Quy định về thẩm quyền giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ bằng tòa án

Trong quan hệ dân sự, khả năng các chủ thể có thể bị xâm phạm về quyền và lợi ích là rất lớn. Vì vậy, nếu pháp luật chỉ dừng lại ở việc ghi nhận quyền và nghĩa vụ của các bên trong pháp luật nội dung là chưa đủ mà cần có một cơ chế để đảm bảo quyền và nghĩa vụ đó được thực hiện trên thực tế. Một trong các cơ chế đó là Tòa án giải quyết các tranh chấp phát sinh từ quan hệ pháp luật nội dung theo tố tụng dân sự.

** Thẩm quyền của Tòa án đối với quyết định cá biệt của cơ quan, tổ chức*

Thẩm quyền giải quyết tranh về chấp bắt động sản có liên quan đến quyết định cá biệt của cơ quan, tổ chức, người có thẩm quyền. Theo quy định tại Khoản 4, Điều 34, Bộ luật TTDS 2015 thì thẩm quyền của cấp Tòa án giải quyết vụ việc dân sự trong trường hợp có xem xét việc hủy quyết định cá biệt được xác định theo quy định tương ứng của Luật Tố tụng hành chính về thẩm quyền của Tòa án nhân dân cấp huyện, Tòa án nhân dân cấp tỉnh. Tuy nhiên, khi xác định thẩm quyền của Tòa án liên quan đến Luật Tố tụng hành chính thì cần phải lưu ý:

** Thẩm quyền của Tòa án theo lãnh thổ*

Tòa án có thẩm quyền giải quyết vụ việc theo lãnh thổ được xác định : Tòa án nơi bị đơn cư trú, làm việc, nếu bị đơn là cá nhân hoặc nơi bị đơn có trụ sở, nếu bị đơn là cơ quan, tổ chức có thẩm quyền giải quyết theo thủ tục sơ thẩm những tranh chấp về dân sự, hôn nhân và gia đình, kinh doanh, thương mại, lao động quy định tại các Điều 26, 28, 30 và 32 của BLTTDS. Các đương sự có quyền tự thoả thuận với nhau bằng văn bản yêu cầu Tòa án nơi cư trú, làm việc của nguyên đơn, nếu nguyên đơn là cá nhân hoặc nơi có trụ sở của nguyên đơn, nếu nguyên đơn là cơ quan, tổ chức giải quyết những tranh chấp về dân sự, hôn nhân và gia đình, kinh doanh, thương mại, lao động quy định tại các điều 26, 28, 30 và 32 của Bộ luật tố tụng dân sự 2015.

** Thẩm quyền của Tòa án theo sự lựa chọn của nguyên đơn, người yêu cầu: Điều 40 BLTTDS Thẩm quyền của Tòa án theo sự lựa chọn của nguyên đơn, người yêu cầu:*

** Thời hiệu khởi kiện:* Theo quy định của BLDS năm 2015 thì thời hiệu khởi kiện là thời hạn mà chủ thể được quyền khởi kiện để yêu cầu Tòa án giải quyết vụ án dân sự bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp bị xâm phạm;. Thời hiệu khởi kiện vụ án dân sự được tính từ ngày người có quyền yêu cầu biết hoặc phải biết quyền, lợi ích hợp pháp của mình bị xâm phạm, trừ trường hợp pháp luật có quy định khác.. Theo quy định của BLTTDS năm 2015 thì thời hiệu khởi kiện được thực hiện theo quy định của BLDS năm 2015.

2.1.3. Quy định về trình tự, thủ tục giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ bằng tòa án

2.1.3.1. Quy định về trình tự giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ bằng tòa án

Thứ nhất, giai đoạn khởi kiện vụ án tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ: Khởi kiện theo quy định của Bộ luật Tố tụng dân sự (BLTTDS) bao gồm khởi kiện của người khởi kiện (khởi kiện của nguyên đơn), khởi kiện của bị đơn (trong trường hợp có yêu cầu phản tố) và khởi kiện của người có quyền lợi, nghĩa vụ liên quan (trong trường hợp có yêu cầu độc lập).

Thứ hai, giai đoạn thụ lý vụ án tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ: Thụ lý vụ án dân sự là việc tòa án nhận đơn khởi kiện của người khởi kiện vào sổ thụ lý vụ án dân sự để giải quyết. Thụ lý vụ án là sự mở đầu trong quá trình giải quyết vụ án dân sự, là cơ sở để các giai đoạn tố tụng sau đó được thực hiện.

Thứ ba, giai đoạn chuẩn bị xét xử vụ án tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ là giai đoạn tố tụng quan trọng. Trong giai đoạn này, Tòa án sẽ thực hiện các công việc như: phân công Thẩm phán giải quyết vụ án, thông báo việc thụ lý vụ án, lập hồ sơ vụ án, tiến hành phiên họp kiểm tra việc giao nộp, tiếp cận, công khai chứng cứ và hòa giải; quyết định công nhận sự thỏa thuận của các đương sự; quyết định đưa vụ án ra xét xử và triệu tập những người tham gia tố tụng đến tham gia phiên tòa hoặc quyết định tạm đình chỉ hoặc đình chỉ giải quyết vụ án.

Thứ tư, giai đoạn xét xử vụ án tra là tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ là việc Tòa án tiến hành xem xét các tài liệu, chứng cứ mà đương sự đã cung cấp và tiến hành phiên tòa xét xử để từ đó đưa ra quyết định giải quyết vụ án đảm bảo quyền lợi, hợp pháp cho các bên đương sự. Đây là giai đoạn cuối cùng, trung tâm và quan trọng nhất của hoạt động tố tụng dân sự để Tòa án đưa ra các phán quyết giải quyết tranh chấp.

Theo quy định tại Điều 429 BLDS năm 2015: *“Thời hiệu khởi kiện để yêu cầu Tòa án giải quyết tranh chấp hợp đồng là 03 năm, kể từ ngày người có quyền yêu cầu biết hoặc phải biết quyền và lợi ích hợp pháp của mình bị xâm phạm”*. Như vậy, đối với tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ thì thời hiệu khởi kiện là 3 năm kể từ ngày chủ thể có quyền khởi kiện biết hoặc phải biết quyền và lợi ích hợp pháp của mình bị xâm phạm.

2.1.3.2. *Quy định về thủ tục giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ*

a) *Các quy định pháp luật về thương lượng, hòa giải tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ.* Điều 10 trong BLTTDS năm 2015 quy định: *“Tòa án có trách nhiệm tiến hành hòa giải và tạo điều kiện thuận lợi để các đương sự thỏa thuận với nhau về việc giải quyết vụ việc dân sự theo quy định của Bộ luật này”*.

Thứ nhất, hòa giải phải tôn trọng sự tự nguyện của các bên, không bắt buộc, áp đặt các bên tranh chấp phải tiến hành hòa giải. Theo quy định tại Điều 205 BLTTDS năm 2015 quy định. Như vậy, khi các đương sự đã tự nguyện thỏa thuận tức là các đương sự tự lựa chọn quyết định các vấn đề tranh chấp bằng hòa giải và thương lượng, thỏa thuận với nhau giải quyết các vấn đề của vụ án.

Thứ hai, hòa giải phải được tiến hành theo đúng quy định của pháp luật, nội dung thỏa thuận không trái với pháp luật, đạo đức xã hội. Khi tòa án tiến hành hòa giải để giải quyết vụ án dân sự ngoài yếu tố tự nguyện thỏa thuận của các đương sự thì việc tòa án hòa giải còn phải thỏa mãn các điều kiện: tuân thủ đúng trình tự, thủ tục hòa giải; phạm vi hòa giải theo pháp luật quy định; nội dung thỏa thuận giữa các đương sự không được trái pháp luật hoặc đạo đức xã hội

Thứ ba, hòa giải phải tích cực, kiên trì nhằm đạt được kết quả hòa giải. Tích cực để có thể giải quyết được nhanh chóng vụ án, không để việc hòa giải kéo dài vô ích khi không có khả năng hòa giải nhưng lại phải kiên trì giải thích cho đương sự hiểu rõ pháp luật áp dụng giải quyết vụ án và đi sâu giải quyết các mắc mớ trong tâm tư tình cảm của họ.

b) *Các quy định pháp luật về thủ tục giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ*

Thủ tục giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ bằng Tòa án cấp sơ thẩm. Điều 186 BLTTDS năm 2015 quy định: “*Cơ quan, tổ chức, cá nhân có quyền tự mình hoặc thông qua người đại diện hợp pháp khởi kiện vụ án (sau đây gọi chung là người khởi kiện) tại Tòa án có thẩm quyền để yêu cầu bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp của mình*”. Khi quyền và lợi ích hợp pháp của mình bị xâm phạm thì cá nhân, cơ quan, tổ chức có đủ điều kiện khởi kiện theo quy định của pháp luật yêu cầu Tòa án giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ để bảo vệ quyền, lợi ích hợp pháp của mình hoặc của người khác. Sau khi nhận đơn khởi kiện, Tòa án sẽ tiến hành xem xét và xử lý đơn khởi kiện. Theo quy định tại khoản 3 Điều 191 BLTTDS năm 2015, trong thời hạn 05 ngày làm việc, kể từ ngày được phân công, Thẩm phán phải xem xét đơn khởi kiện và có một trong các quyết định sau: yêu cầu sửa đổi, bổ sung đơn khởi kiện; tiến hành thủ tục thụ lý vụ án theo thủ tục thông thường hoặc theo thủ tục rút gọn nếu vụ án có đủ điều kiện để giải quyết theo thủ tục rút gọn quy định tại khoản 1 Điều 317 của Bộ luật này; chuyển đơn khởi kiện cho Tòa án có thẩm quyền và thông báo cho người khởi kiện nếu vụ án thuộc thẩm quyền giải quyết của Tòa án khác; trả lại đơn khởi kiện cho người khởi kiện nếu vụ việc đó không thuộc thẩm quyền giải quyết của Tòa án. Trong trường hợp Tòa án tiến hành thủ tục thụ lý giải quyết vụ án tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ, Tòa án cần thực hiện các công việc chuẩn bị xét xử vụ án.

2.1.4. Đánh giá quy định pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ

2.1.4.1. Ưu điểm của quy định pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ

Hiện nay người dân có xu hướng tìm hiểu và tham gia bảo hiểm nhân thọ để bảo vệ bản thân trước những rủi ro có thể xảy đến. Tuy nhiên, khi không đạt được thỏa thuận về quyền lợi bảo hiểm đã dẫn đến các tranh chấp. Một công ty bảo hiểm nhân thọ có rất nhiều sản phẩm bảo hiểm, mỗi hợp đồng bảo hiểm có khoảng 20 điều khoản. Trong khi đó, nhân viên tư vấn bảo hiểm nhân thọ đa phần chỉ được đào tạo trong một thời gian rất ngắn, chưa đủ trình độ hiểu biết pháp luật liên quan đến các điều khoản, chưa nắm hết quyền lợi, nghĩa vụ của khách hàng khi tham gia bảo hiểm dẫn đến tư vấn còn mập mờ, khó hiểu, đôi khi cố ý để khách hàng hiểu theo nghĩa khác so với điều khoản của hợp đồng. Trong khi đó, trình độ hiểu biết của người dân cũng chưa cao nên khi ký hợp đồng bảo hiểm thường vì mối quan hệ quen biết, tin tưởng hoặc không tìm hiểu kỹ hợp đồng dẫn đến hiểu sai về một số quyền lợi và nghĩa vụ của bản thân khi tham gia bảo hiểm.

2.1.4.2. Hạn chế của quy định pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ

Bên cạnh những nội dung hợp lý, Luật Kinh doanh bảo hiểm có những quy định bất cập về sự vô hiệu của hợp đồng bảo hiểm nhân thọ. Theo quy định tại

Điều 19 Luật Kinh doanh bảo hiểm thì nếu một bên cố ý cung cấp thông tin sai sự thật nhằm giao kết hợp đồng bảo hiểm thì bên kia có quyền đơn phương đình chỉ thực hiện hợp đồng. Nếu bên mua bảo hiểm cung cấp thông tin sai sự thật thì doanh nghiệp bảo hiểm có quyền thu phí bảo hiểm đến thời điểm đình chỉ hợp đồng. Ngược lại, nếu doanh nghiệp bảo hiểm cung cấp thông tin sai sự thật mà gây thiệt hại cho bên mua bảo hiểm thì bên mua bảo hiểm cũng có quyền đơn phương đình chỉ hợp đồng và đòi bồi thường.

Trong quá trình thực hiện hợp đồng bảo hiểm nhân thọ trên thực tế, ngoài việc đa số các hợp đồng bảo hiểm nhân thọ được các bên tuân thủ đúng theo thỏa thuận thì vẫn còn xảy ra nhiều trường hợp tiêu cực mà điển hình là tình trạng gian lận bảo hiểm cũng như tranh chấp bảo hiểm. Theo đánh giá của các doanh nghiệp bảo hiểm thì trong những năm gần đây xu hướng này đang gia tăng với nhiều thủ đoạn hết sức tinh vi và được thực hiện một cách có tổ chức.

2.2. Thực tiễn thực hiện pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ tại tỉnh Hà Tĩnh

2.2.1. Những kết quả đạt được trong thực tiễn thực hiện pháp luật về giải quyết tranh chấp về hợp đồng bảo hiểm nhân thọ tại tỉnh Hà Tĩnh

Thực trạng thi hành giải quyết quyết định tranh chấp về hợp đồng bảo hiểm nhân thọ từ năm 2020 đến năm 2022

Bảng 2.1. Bảng kết quả thi hành giải quyết quyết định tranh chấp về hợp đồng bảo hiểm nhân thọ tại tỉnh Hà Tĩnh năm 2020⁴

Năm 2020	
	Tỷ lệ phần trăm
Tổng số vụ việc được chấp nhận bồi thường	91%
Tổng số vụ việc bị từ chối bồi thường	9%
Tỷ lệ các vụ việc bị từ chối bồi thường do kê khai không trung thực	26,78%

Theo số liệu năm 2020, tổng số vụ việc được công ty bảo hiểm nhân thọ chấp nhận bồi thường chiếm 91% tổng số vụ việc, trong khi đó tổng số vụ việc bị từ chối bồi thường chỉ chiếm 9% tổng số vụ việc. Đặc biệt, tỷ lệ các vụ việc bị từ chối bồi thường với lý do kê khai không trung thực chiếm 26,78% trong tổng số vụ việc bị từ chối bồi thường liên quan đến quyền lợi tử vong, thương tật toàn bộ vĩnh viễn và bệnh hiểm nghèo.

Bảng 2.2. Bảng kết quả thi hành giải quyết quyết định tranh chấp về hợp đồng bảo hiểm nhân thọ tại tỉnh Hà Tĩnh năm 2021⁵

Năm 2021	
	Tỷ lệ phần trăm
Tổng số vụ việc được chấp nhận bồi thường	91%
Tổng số vụ việc bị từ chối bồi thường	9%
Tỷ lệ các vụ việc bị từ chối bồi thường do kê khai không trung thực	21,26%

Theo số liệu năm 2021, tổng số vụ việc mà công ty bảo hiểm giải quyết bồi thường gia tăng đáng kể so với năm 2020 dù rằng tỷ lệ phần trăm tổng số vụ

⁴ Tòa án nhân dân tỉnh Hà Tĩnh (2021), Báo cáo tổng kết hoạt động xét xử năm 2020.

⁵ Tòa án nhân dân tỉnh Hà Tĩnh (2022), Báo cáo tổng kết hoạt động xét xử năm 2021.

việc được công ty bảo hiểm chấp nhận bồi thường chiếm 91% tổng số vụ việc và tỷ lệ phần trăm tổng số vụ việc bị từ chối bồi thường chiếm 9%. Tuy nhiên, có chiều hướng tích cực là tỷ lệ các vụ việc bị từ chối bồi thường với lý do kê khai không trung thực giảm xuống còn 21,26% trong tổng số vụ việc bị từ chối bồi thường liên quan đến quyền lợi tử vong, thương tật toàn bộ vĩnh viễn và bệnh hiểm nghèo.

Bảng 2.3. Bảng kết quả thi hành giải quyết quyết định tranh chấp về hợp đồng bảo hiểm nhân thọ tại tỉnh Hà Tĩnh năm 2022⁶

Năm 2022	
	Tỷ lệ phần trăm
Tổng số vụ việc được chấp nhận bồi thường	91%
Tổng số vụ việc bị từ chối bồi thường	9%
Tỷ lệ các vụ việc bị từ chối bồi thường do kê khai không trung thực	16,91%

Theo số liệu năm 2022, công ty bảo hiểm đã giải quyết bồi thường tổng số vụ việc cao hơn tổng số vụ việc của năm 2021. Tuy vậy, tổng số vụ việc được Prudential chấp nhận bồi thường chiếm 91% tổng số vụ việc và tổng số vụ việc bị từ chối bồi thường chiếm 9%. Đặc biệt, tỷ lệ phần trăm các vụ việc bị từ chối bồi thường với lý do kê khai không trung thực chiếm 16,91% trong tổng số vụ việc bị từ chối bồi thường liên quan đến quyền lợi tử vong, thương tật toàn bộ vĩnh viễn và bệnh hiểm nghèo.

Đánh giá chung

Theo các số liệu thống kê trong ba năm từ 2020 đến 2022, tổng số các vụ việc được công ty bảo hiểm giải quyết bồi thường cho khách hàng luôn gia tăng qua từng năm. Tổng số vụ việc được Prudential chấp nhận bồi thường chiếm 91% tổng số vụ việc và tổng số vụ việc bị từ chối bồi thường chiếm 9% tổng số vụ việc nhưng tỷ lệ các vụ việc bị từ chối bồi thường do kê khai không trung thực qua từng năm đã giảm đáng kể từ 26,78% năm 2020 còn 16,91% trong năm 2022, với một số lý do sau:

2.2.2. Những khó khăn trong thực tiễn thực hiện pháp luật về giải quyết tranh chấp về bảo hiểm nhân thọ tại tỉnh Hà Tĩnh

2.2.2.1. Nghĩa vụ cung cấp thông tin của khách hàng

Về nguyên tắc, bên mua bảo hiểm có nghĩa vụ kê khai thông tin đầy đủ, chính xác, trung thực để doanh nghiệp bảo hiểm (doanh nghiệp bảo hiểm) chấp nhận bảo hiểm và cấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ cho khách hàng. Theo đó, nếu khách hàng thực hiện đúng nghĩa vụ này, khi sự kiện bảo hiểm xảy ra thuộc phạm vi bảo hiểm, doanh nghiệp bảo hiểm có nghĩa vụ chi trả quyền lợi bảo hiểm đã cam kết trong hợp đồng bảo hiểm. Ngược lại, nếu khách hàng che giấu thông tin, kê khai thông tin không đúng, không đầy đủ về tình trạng sức khỏe hay nghề nghiệp của người được bảo hiểm, sẽ làm ảnh hưởng đến quyết định thâm định, chấp nhận phát hành hợp đồng bảo hiểm (hợp đồng bảo hiểm), thì

⁶ Tòa án nhân dân tỉnh Hà Tĩnh (2023), Báo cáo tổng kết hoạt động xét xử năm 2022.

sau đó cho dù rủi ro xảy ra với khách hàng vì nguyên nhân gì, doanh nghiệp bảo hiểm cũng không chi trả quyền lợi bảo hiểm như Điều 19 Luật Kinh doanh bảo hiểm đã quy định.

Để tránh sự hiểu nhầm từ bên mua bảo hiểm rằng doanh nghiệp bảo hiểm buộc phải cho người được bảo hiểm đi kiểm tra y tế trước khi chấp nhận bảo hiểm và rằng vì doanh nghiệp bảo hiểm đã cho khách hàng kiểm tra y tế và chấp nhận bảo hiểm thì các rủi ro, sự kiện bảo hiểm phát sinh theo hợp đồng bảo hiểm đều thuộc trách nhiệm chi trả của doanh nghiệp bảo hiểm, các doanh nghiệp bảo hiểm đều quy định rõ trong quy tắc điều khoản sản phẩm bảo hiểm (và được Bộ Tài chính phê chuẩn) rằng “Tùy từng trường hợp, doanh nghiệp bảo hiểm có quyền yêu cầu kiểm tra sức khỏe của người được bảo hiểm để làm cơ sở cho việc quyết định chấp nhận bảo hiểm, chấp nhận gia tăng số tiền bảo hiểm, hoặc khôi phục hiệu lực hợp đồng bảo hiểm. Tuy nhiên, việc kiểm tra sức khỏe (nếu có) cũng không thay thế cho nghĩa vụ phải cung cấp thông tin chính xác, trung thực và đầy đủ của bên mua bảo hiểm”. Tại Quy tắc điều khoản mẫu của sản phẩm bảo hiểm kèm theo Quy chế số 4330/QCPH/BTC-BCT ngày 31/3/2017 về việc phối hợp giữa Bộ Tài chính và Bộ Công thương trong việc phê chuẩn sản phẩm, đăng ký hợp đồng theo mẫu, điều kiện giao dịch chung đối với bảo hiểm nhân thọ cũng quy định tương tự: “Bên mua bảo hiểm (và người được bảo hiểm trong trường hợp bảo hiểm nhóm) có trách nhiệm kê khai đầy đủ và trung thực tất cả các thông tin cần thiết để doanh nghiệp đánh giá khả năng chấp nhận bảo hiểm cho hợp đồng bảo hiểm này. Việc thẩm định sức khỏe, nếu có, không thay thế cho nghĩa vụ kê khai trung thực của bên mua bảo hiểm/người được bảo hiểm”.

2.2.2.2. Yêu cầu giải quyết quyền lợi bảo hiểm của khách hàng

Ngoài việc kê khai không trung thực khi yêu cầu tham gia bảo hiểm như đã trình bày ở trên, có một số tình huống khác xảy ra là khách hàng cố ý gian lận khi yêu cầu doanh nghiệp bảo hiểm giải quyết quyền lợi bảo hiểm. Các hình thức gian lận thường khá đa dạng và có nhiều cách thức thực hiện khác nhau (từ vong do bệnh nhưng ngụy tạo hiện trường do tai nạn, cố ý gây thương tích để đòi bồi thường, ...). Việc doanh nghiệp bảo hiểm xem xét yếu tố của hồ sơ do khách hàng cung cấp để chứng minh việc gian lận thường khá khó khăn.

2.2.2.3. Doanh nghiệp bảo hiểm từ chối do chưa đủ thời gian chờ

Phù hợp với thông lệ quốc tế, do đặc thù và tùy thuộc vào đặc điểm của từng sản phẩm bảo hiểm nhân thọ, trong quy tắc điều khoản sản phẩm có thể bao gồm quy định loại trừ trách nhiệm bảo hiểm của doanh nghiệp bảo hiểm nếu sự kiện bảo hiểm xảy ra trong một thời hạn đã được ấn định. Ví dụ, doanh nghiệp bảo hiểm có thể quy định về loại trừ như sau:

Doanh nghiệp bảo hiểm sẽ không chi trả quyền lợi bảo hiểm bệnh hiểm nghèo của người được bảo hiểm nếu người được bảo hiểm có các triệu chứng liên quan đến bệnh mắc phải hoặc được chẩn đoán mắc bệnh trong thời gian 90 ngày kể từ ngày hợp đồng bảo hiểm bắt đầu có hiệu lực hoặc ngày hợp đồng bảo hiểm được khôi phục hiệu lực gần nhất; và/hoặc

Doanh nghiệp bảo hiểm sẽ không chi trả quyền lợi bảo hiểm bệnh hiểm nghèo của người được bảo hiểm nếu người được bảo hiểm tử vong trong thời gian 30 ngày kể từ ngày người được bảo hiểm lần đầu tiên được chẩn đoán mắc phải bệnh hiểm nghèo.

Khi các quy định loại trừ như trên được đưa vào quy tắc điều khoản hợp đồng bảo hiểm thì doanh nghiệp bảo hiểm sẽ từ chối chi trả quyền lợi bảo hiểm bệnh hiểm nghèo là phù hợp với quy định tại khoản 1, khoản 2 Điều 16 và điểm d khoản 1, Điều 17 Luật Kinh doanh bảo hiểm.

Tiểu kết Chương 2

Chương 2 Luận văn đã phân tích thực trạng pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ bao gồm các quy định về tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ; thẩm quyền giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ; trình tự, thủ tục giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ. Bên cạnh đó, Chương 2 Luận văn đã đánh giá thực trạng quy định pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ.

Căn cứ thực tiễn thực hiện pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ tại tỉnh Hà Tĩnh bao gồm những kết quả đạt được cũng như những khó khăn, vướng mắc, luận văn đề xuất những giải pháp hoàn thiện pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ cho Việt Nam nói chung và tỉnh Hà Tĩnh nói riêng.

CHƯƠNG 3

ĐỊNH HƯỚNG, GIẢI PHÁP HOÀN THIỆN PHÁP LUẬT VÀ NÂNG CAO HIỆU QUẢ THỰC HIỆN PHÁP LUẬT VỀ GIẢI QUYẾT TRANH CHẤP HỢP ĐỒNG BẢO HIỂM NHÂN THỌ

3.1. Định hướng hoàn thiện pháp luật về quyết tranh chấp về hợp đồng bảo hiểm nhân thọ

3.1.1. Hiện thực hóa Chủ trương, đường lối của Đảng Cộng sản Việt Nam về phát triển thị trường bảo hiểm

Cụ thể hóa Cương lĩnh vào vấn đề kinh tế, trong Chiến lược phát triển kinh tế xã hội giai đoạn 2011 - 2020, Đảng Cộng sản Việt Nam chủ trương việc tạo lập đồng bộ và vận hành thông suốt các loại thị trường. Thị trường hàng hoá, dịch vụ được phát triển theo hướng tự do hoá thương mại và đầu tư. Cùng với đó là việc phát triển thị trường tài chính với cơ cấu hoàn chỉnh, vận hành an toàn, được quản lý và giám sát hiệu quả. Để đảm bảo thực hiện được điều đó, Đảng định hướng cần tăng cường công tác giám sát, nhất là giám sát thị trường tài chính, chủ động điều tiết, giảm các tác động tiêu cực của thị trường. Cùng với quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước cũng đã đặt ra yêu cầu hoàn thiện hệ thống văn bản quy phạm pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhằm thực hiện tốt hơn nhiệm vụ hợp đồng bảo hiểm, đáp ứng yêu cầu phát triển đất nước trong tình hình mới. Phương hướng hoàn thiện việc đảm bảo giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm của các chủ thể đến từ những yếu tố khác nhau.

3.1.2. Đảm bảo cho việc tái cấu trúc thị trường bảo hiểm, đáp ứng những đòi hỏi của nền kinh tế giai đoạn hiện nay và yêu cầu hội nhập quốc tế

Đề án “Tái cấu trúc thị trường chứng khoán và doanh nghiệp bảo hiểm” (sau đây gọi tắt là Đề án) được Thủ tướng Chính phủ phê duyệt theo Quyết định số 1826/QĐTTg ngày 06/12/2012 với một trong những mục tiêu lớn là nhằm đảm bảo sự phát triển ổn định và an toàn đối với thị trường bảo hiểm. Nội dung chính liên quan đến hoàn thiện pháp luật cần được thực hiện để tái cấu trúc hệ thống doanh nghiệp bảo hiểm bao gồm:

- Một là, xây dựng các quy định để phân loại hệ thống doanh nghiệp bảo hiểm thành 4 nhóm.

- Hai là, trong giai đoạn từ năm 2012 đến 2014, các cơ quan có thẩm quyền sẽ thực hiện ban hành các quy định về những vấn đề sau: Quy trình kiểm soát và quản lý rủi ro; hệ thống đánh giá, giám sát theo tiêu chuẩn quốc tế.

3.2. Giải pháp hoàn thiện pháp luật về quyết tranh chấp về hợp đồng bảo hiểm nhân thọ và nâng cao hiệu quả thực hiện pháp luật về quyết tranh chấp về hợp đồng bảo hiểm nhân thọ tại tỉnh Hà Tĩnh

3.2.1. Giải pháp hoàn thiện pháp luật về quyết tranh chấp về hợp đồng bảo hiểm nhân thọ

Thứ nhất, ban hành các văn bản pháp luật hướng dẫn cụ thể cơ quan công an các cấp và các cơ sở khám bệnh, chữa bệnh, các cơ quan khác trong việc hỗ trợ, cung cấp thông tin, hồ sơ cho doanh nghiệp bảo hiểm đối với các trường hợp thuộc điều khoản loại trừ.

Kiến nghị ban hành các văn bản pháp luật hướng dẫn cơ quan công an, các cơ sở khám bệnh, chữa bệnh hỗ trợ doanh nghiệp bảo hiểm thu thập các thông tin, hồ sơ theo quy định pháp luật đối với các trường hợp thuộc điều khoản loại trừ trách nhiệm liên quan đến tử vong do tự tử, hoặc do nhiễm HIV, bị AIDS, hoặc những bệnh liên quan đến AIDS, v.v... Bên cạnh đó, cần có văn bản hướng dẫn cụ thể cho các doanh nghiệp bảo hiểm trong việc thu thập các tài liệu mà pháp luật cho phép thu thập, ví dụ như biên bản giải quyết vụ tai nạn giao thông, biên bản điều tra kết luận nguyên nhân chết của người nghi do tự tử, v.v... với các cơ quan có liên quan.

Thứ hai, ban hành các văn bản pháp luật hướng dẫn rõ ràng và mở rộng nghĩa vụ của các cơ sở khám bệnh, chữa bệnh trong việc cung cấp thông tin, trích lục hồ sơ bệnh án cho doanh nghiệp bảo hiểm.

Cơ sở pháp lý hiện tại: Theo khoản 4 Điều 59 Luật Khám chữa bệnh 2009 quy định:

Doanh nghiệp bảo hiểm, trong một vài trường hợp, có thể căn cứ theo Điều 59, khoản 4b Luật Khám chữa bệnh để làm đơn yêu cầu gửi người đứng đầu cơ sở khám bệnh, chữa bệnh để “mượn hay sao chép hồ sơ bệnh án của người bệnh cũng là người được bảo hiểm của doanh nghiệp bảo hiểm một cách hợp pháp” với tư cách là “cơ quan bảo hiểm mượn hay sao chép hồ sơ bệnh án để phục vụ hoạt động kinh doanh bảo hiểm được cấp phép”.

Thứ ba, ban hành các hướng dẫn cụ thể đối với việc áp dụng chữ ký điện tử trong các giao dịch bảo hiểm.

Công ty bảo hiểm đề xuất ban hành các hướng dẫn cụ thể đối với việc áp dụng chữ ký điện tử trong các giao dịch bảo hiểm. Điều này sẽ tạo cơ sở cho các doanh nghiệp bảo hiểm dễ dàng thực hiện chuyển đổi số trong giao dịch bảo hiểm trong cuộc cách mạng số 4.0 và dễ dàng hơn trong quá trình làm việc với các cơ sở khám bệnh, chữa bệnh và các cơ quan nhà nước khác.

Thứ tư, sửa đổi Điều 213 tội gian lận trong kinh doanh bảo hiểm. Đề xuất xem xét sửa đổi Điều 213 Bộ luật Hình sự theo hướng tội gian lận, trục lợi cấu thành khi hoàn tất hành vi gian lận, trục lợi bảo hiểm để đảm bảo tính khả thi trên thực tế và nhằm răn đe hành vi trục lợi bảo hiểm ngày càng tinh vi và phổ biến.

3.2.2. Giải pháp nâng cao hiệu quả thực hiện pháp luật về quyết tranh chấp về hợp đồng bảo hiểm nhân thọ tại tỉnh Hà Tĩnh

3.2.2.1. Giải pháp chung

Thứ nhất, xây dựng các chương trình nâng cao nhận thức về nghĩa vụ kê khai, cung cấp thông tin cho doanh nghiệp bảo hiểm, cũng như phòng chống trục lợi bảo hiểm cho cá nhân, tổ chức, cơ sở khám bệnh, chữa bệnh, cơ quan công an, v.v... liên quan đến hoạt động, giao dịch kinh doanh bảo hiểm, để tạo một môi trường kinh doanh/hoạt động bảo hiểm lành mạnh, hiệu quả.

Thứ hai, nâng cao nhận thức của các chủ thể thực hiện pháp luật về bảo hiểm cũng như nâng cao ý thức của cộng đồng về hợp đồng bảo hiểm.

Việc áp dụng các biện pháp nhằm nâng cao hiểu biết pháp luật của chủ thể cũng như ý thức pháp luật của cộng đồng trong vấn đề hợp đồng bảo hiểm. Có thể thấy, tuyên truyền pháp luật là một trong những biện pháp hữu hiệu nhất để nâng cao hiểu biết và ý thức pháp luật cho các chủ thể.

Thứ ba, xây dựng cơ sở dữ liệu người tham gia bảo hiểm.

Để tránh tình trạng thông tin bất cân xứng trong thị trường bảo hiểm nhân thọ của người tham gia bảo hiểm, công ty bảo hiểm phải có lượng thông tin về người tham gia bảo hiểm đủ để có khả năng xem xét và tính phí bảo hiểm hợp lý tránh rủi ro. Một nỗ lực hợp tác giữa các công ty bảo hiểm, nhà quản lý và các cơ quan chức năng cùng các bên có liên quan có thể giúp thiết lập một hệ thống chung như là một phần trong chiến lược giảm nhẹ rủi ro.

Thứ hai, công tác tuyên truyền pháp luật về hợp đồng bảo hiểm và pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm.

- Tăng cường tuyên truyền, phổ biến về các quy định của pháp luật liên quan đến hoạt động giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm và các thủ tục giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm bằng trọng tài thương mại, để người dân có nhận thức đúng đắn và đầy đủ về những quy định của pháp luật trong lĩnh vực hợp đồng bảo hiểm nhằm hạn chế việc giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm không đúng quy định pháp luật, như hợp đồng tranh chấp hợp đồng bảo hiểm không tuân thủ các nội dung và hình thức theo quy định của BLDS, Luật tổ chức bảo hiểm, đảm bảo nguyên tắc “sống, làm việc theo Hiến pháp và pháp luật”.

- Phát hành và công bố rộng rãi trình tự, thủ tục về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm từ khi giao kết đến khi thực hiện xong các quyền và nghĩa vụ theo hợp đồng.

Tiểu kết Chương 3

Bên cạnh việc đáp ứng những yêu cầu về mặt lý luận được xây dựng ở Chương 2 của luận văn, việc hoàn thiện pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ ở Việt Nam cần đảm bảo yêu cầu thực hiện chủ trương, đường lối của Đảng Cộng sản Việt Nam về phát triển thị trường bảo hiểm, chiến lược phát triển thị trường bảo hiểm giai đoạn 2021-2025 và lộ trình tái cấu trúc thị trường bảo hiểm để đáp ứng đòi hỏi của nền kinh tế và yêu cầu hội nhập quốc tế giai đoạn hiện nay. Chương 3 Luận văn đã đề xuất những giải pháp cụ thể được đề xuất là hoàn thiện các quy định về doanh nghiệp bảo hiểm, quy định về hợp đồng bảo hiểm nhân thọ, quy định về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ và cuối cùng là việc đảm bảo thực hiện pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ ở Việt Nam.

KẾT LUẬN

Luận văn “Pháp luật về hỗ trợ đầu tư trong khu công nghiệp, qua thực tiễn tại tỉnh Hà Tĩnh” đã nghiên cứu, phân tích và đánh giá quy định pháp luật về giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ, bao gồm các nội dung như sau:

Thứ nhất, Luận văn đã phân tích nội dung lý luận về pháp luật giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ có ý nghĩa hết sức quan trọng trong việc đánh giá các quy định pháp luật trên thực tiễn, từ đó mới có thể đề xuất những giải pháp hoàn thiện pháp luật đảm bảo tính khả thi, đáp ứng yêu cầu hội nhập quốc tế.

Thứ hai, Luận văn đã cấu trúc pháp luật giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ được xác định từ các quan hệ pháp luật phát sinh trong quá trình thực hiện hợp đồng bảo hiểm nhân thọ, bao gồm 3 bộ phận chính: một là, hệ thống quy định pháp luật về tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ; hai là, hệ thống quy định pháp luật về thẩm quyền giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ; và ba là, hệ thống quy định về trình tự, thủ tục giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ.

Thứ ba, bên cạnh những thành tựu, pháp luật giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ còn rất nhiều bất cập cần được sửa đổi, bổ sung. Chương 3 Luận văn đã đề xuất một số giải pháp hoàn thiện pháp luật là hết sức cần thiết trong giai đoạn hiện nay thực hiện chủ trương, đường lối của Đảng Cộng sản Việt Nam về phát triển thị trường bảo hiểm, chiến lược phát triển thị trường bảo hiểm giai đoạn 2011-2020 và lộ trình tái cấu trúc thị trường bảo hiểm để đáp ứng đòi hỏi của nền kinh tế và yêu cầu hội nhập quốc tế giai đoạn hiện nay.

DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO

Văn bản pháp luật

1. Chính Phủ (2016), Nghị định số 73/2016/NĐ-CP ngày 01/07/2016 của Chính phủ quy định chi tiết thi hành Luật Kinh doanh bảo hiểm và Luật sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Kinh doanh bảo hiểm.
2. Hội đồng Thẩm phán Toà án nhân dân tối cao (2003), Nghị quyết số 01/2003/NQ-HĐTP ngày 16/4/2003 của Hội đồng Thẩm phán Toà án nhân dân tối cao.
3. Hội đồng Thẩm phán Toà án nhân dân tối cao (2004), Nghị quyết số 02/2004/NQ-HĐTP ngày 10/08/2004 của Hội đồng Thẩm phán Toà án nhân dân tối cao.
4. Quốc Hội (2015), Bộ luật Dân sự.
5. Quốc Hội (2015), Bộ luật Tố tụng Dân sự.
6. Quốc Hội (2022), Luật Kinh doanh bảo hiểm.

Tài liệu tiếng Việt

1. “Bảo hiểm tạm thời – quy tắc điều khoản hợp đồng bảo hiểm nhân thọ”, <https://www.baohiem-dai-ichi-life.com/dieu-3-bao-hiem-tam-thoi-cua-quy-tac-dieu-khoan-bhnt/>, truy cập ngày 09/4/2023.
2. Bình Thảo, “Bảo hiểm nhân thọ là gì? Khác gì so với bảo hiểm xã hội?” của tác giả, tham vấn bởi Luật sư Nguyễn Văn Tuấn, đăng trên trang Luật Việt Nam ngày 16/06/2023.
3. Cục Quản lý giám sát bảo hiểm, “Hoàn thiện chính sách về kinh doanh bảo hiểm”, truy cập tại: <https://goo.gl/mS1z6J>, đăng ngày 27/6/2018, truy cập ngày 09/4/2023.
4. Đinh Ngọc Hiện (2020), *giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ tại Tòa án tỉnh Hưng Yên*, tạp chí pháp luật.
5. Đỗ Phương Thảo, “Loại trừ trách nhiệm bảo hiểm trong hợp đồng kinh doanh bảo hiểm”, địa chỉ truy cập: <https://tapchitoaan.vn/bai-viet/kinh-doanh/loai-tru-trach-nhiem-bao-hiem-trong-hop-dong-kinh-doanh-b...>, đăng ngày 03/5/2018, truy cập ngày 20/2/2023.
6. Đỗ Văn Đại, “Những vấn đề pháp lý phát sinh trong thực tiễn về bảo hiểm nhân thọ nên có án lệ”, đăng trong hội thảo chuyên đề về pháp luật kinh doanh bảo hiểm và giải quyết tranh chấp trong lĩnh vực bảo hiểm nhân thọ ngày 25/5/2018.
7. Dương Đăng Huệ (2020), *vấn đề giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ tại Việt Nam*, tạp chí pháp luật.
8. Dương Thanh Mai (2020), *hòa giải trong giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ tại tỉnh Hà Tĩnh hiện nay*, tạp chí pháp luật.
9. Hoàng Thế Liên (2020), *các phương thức giải quyết tranh chấp chủ yếu tại Việt Nam trong hợp đồng bảo hiểm nhân thọ*, tạp chí pháp luật.

10. Lan Hương (2006), "Thông thuật ngữ bảo hiểm nhân thọ", Nguồn: <https://www.bhnt.com.vn/modulesphp?name=News&op=viewst&sid=608>
11. Nguyễn Quang Học (2020), *Các vấn đề pháp lý về pháp luật giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ tỉnh Thanh Hóa*, luận văn thạc sĩ luật học, Trường Đại học Luật Hà Nội.
12. Nguyễn Thị Minh (2019), "*Hoàn thiện pháp luật giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ tỉnh Bắc Ninh*" - luận văn thạc sĩ luật học, Trường Đại học Luật Hà Nội
13. Nguyễn Thị Thập (2019), "*Pháp luật giải quyết tranh chấp hợp đồng bảo hiểm nhân thọ tại Việt Nam*", luận văn Thạc sĩ luật học, Khoa Luật, Đại học Quốc gia Hà Nội
14. Nguyễn Văn Tiến, "Một số vướng mắc trong thực tiễn giải quyết tranh chấp về bảo hiểm nhân thọ tại Tòa án Nhân dân", Hội thảo Chuyên đề về Pháp luật Kinh doanh bảo hiểm và Giải quyết tranh chấp trong lĩnh vực bảo hiểm nhân thọ.
15. Phí Quỳnh Nga, "Giải thích hợp đồng bảo hiểm", Nguồn: <https://chat.baovietnhantho.com.vn/newsdetail.asp?websiteId=1&newsId=495&catId=33&lang=VN> truy cập ngày 09/4/2023.
16. Phí Thị Quỳnh Nga, "Về điều khoản loại trừ trách nhiệm bảo hiểm trong Luật Kinh doanh bảo hiểm", địa chỉ truy cập: thongtinphapluatdansu.edu.vn. truy cập ngày 20/2/2023.
17. Tòa án nhân dân tỉnh Hà Tĩnh (2021), Báo cáo tổng kết hoạt động xét xử năm 2020.
18. Tòa án nhân dân tỉnh Hà Tĩnh (2022), Báo cáo tổng kết hoạt động xét xử năm 2021.
19. Tòa án nhân dân tỉnh Hà Tĩnh (2023), Báo cáo tổng kết hoạt động xét xử năm 2022.
20. Trần Vũ Hải (2014), Luận án Tiến sĩ luật học "*Pháp luật về kinh doanh bảo hiểm nhân thọ ở Việt Nam - Những vấn đề lý luận và thực tiễn*", Trường Đại học Luật Hà Nội, tr.100.